

จากทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบสู่การค้าเสรี: กรณีศึกษาในประเทศไทย

รศ. ดร. สุจินดา เจียมศรีพงษ์

คณะวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
sujindac@hotmail.com

บทคัดย่อ

วิวัฒนาการของการค้าระหว่างประเทศได้เปลี่ยนจากการค้าที่อาศัยความได้เปรียบในปัจจัยการผลิต เป็นรูปแบบการค้าใหม่ที่เน้นการค้าเสรี ที่อาศัยความได้เปรียบจากการแข่งขันในระดับโลก ทำให้การค้าระหว่างประเทศยังมีการแข่งขันมาก ซึ่งก่อให้เกิดการกีดกันทางการค้าระหว่างประเทศขึ้น ไม่ว่าจะผ่านระบบการกีดกันทางการค้าที่ใช้ภาษีศุลกากร หรือระบบที่ไม่ใช้ภาษีศุลกากร ประเทศไทยภายใต้ระบบการค้าโลก จำเป็นต้องปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางการค้าในยุคโลกาภิวัตน์นี้ บทความนี้ จึงนำเสนอเชิงประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ นโยบายการค้า โครงสร้างการค้า ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการค้าระหว่างประเทศดังกล่าว

คำสำคัญ: การค้าระหว่างประเทศ การค้าเสรี ภาษีศุลกากร ไม่ใช้ภาษีศุลกากร

Abstract

The evolution of the International Trade has shifted from the trade which relied on factor endowment to the new trade pattern of focusing in trade liberalization and global competition. Heavy competition between nations resulted in trade discrimination in an international scale, which included both tariff and non-tariff barriers. Thailand, under trade globalization, need to prepare herself for the changes, and its results, from this new pattern of the international trade. This article reviews, in the context of economic history, Thailand's trade policy and trade pattern which resulted in the transformation of the country's economy in the age of globalization.

Keywords: international trade, trade liberalization, tariff, non-tariff barriers

บทนำ

ปัจจุบันกระแสสังคมโลกได้เปลี่ยนรูปแบบของการค้าระหว่างประเทศไปสู่การเปิดเสรีทางการค้ามากขึ้น ยังผลทำให้ประเทศอยู่ภายใต้สภาวะการแข่งขันทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้น เกิดการกีดกันทางการค้าอย่างรุนแรงมากขึ้น โดยเฉพาะในช่วงครึ่งหลังศตวรรษที่ 20 การแข่งขัน และการกีดกันทางการค้าในรูปแบบต่าง ๆ เกิดขึ้นมาก การหาพันธมิตรทางการค้าเพื่อเอื้อประโยชน์ในการเข้าถึงตลาดได้อย่างง่ายขึ้น ขณะเดียวกัน เป็นการกีดกันผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วมในกลุ่ม ดังนั้น การรวมกลุ่มทางการค้า การเจรจาการค้า 2 ฝ่ายที่เรียกว่า แบบทวิภาคนิยม (Bilateralism) หรือการเจรจาหลายฝ่ายที่

เรียกว่า แบบพหุภาคี (Multilateralism) ตลอดจนการค้าเสรี จึงเป็นรูปแบบการค้าที่นิยมใช้อย่างแพร่หลาย เป็นต้น

การเปิดเสรีทางการค้า จึงเป็นเครื่องมือทางยุทธศาสตร์ในการขยายตลาดการส่งออกและการลงทุนจากต่างประเทศ อันจะนำไปสู่การเติบโตของเศรษฐกิจโดยรวม ภายใต้แนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศเดิมที่อาศัยหลักความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ/สมบูรณ เป็นตัวกำหนดประเภทของสินค้าที่ประเทศมีความได้เปรียบ ภายใต้ความได้เปรียบของปัจจัยการผลิตของประเทศ กล่าวคือ ทฤษฎากรรมชาติ แรงงาน ทุน เป็นต้น ทำให้ประเทศสามารถเก็บเกี่ยวผลได้จากความชำนาญในการผลิตจำนวนมาก และเกิดการแบ่งงานกันทำระหว่างประเทศ การเปิดเสรีของประเทศเป็นยุทธศาสตร์ที่สนับสนุนผู้ผลิต กล่าวคือ ทำให้เกิดการขยายตลาด กว้างขึ้น มีการส่งออกได้ง่ายขึ้น เกิดปริมาณการค้ามากขึ้น พัฒนาการผลิตให้มีประสิทธิภาพ เกิดการแบ่งงานกันทำ เกิดการผลิตจำนวนมาก เกิดการประหยัดต่อขนาด เกิดการผลิตโดยใช้ต้นทุนการผลิตต่ำ ผลักดันให้เกิดการเพิ่มผลผลิตสูงขึ้น ด้านผู้บริโภคทำให้สามารถเลือกบริโภคสินค้าได้หลากหลาย และเลือกคุณภาพในการบริโภคได้

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะชี้ให้เห็นถึงวิวัฒนาการของการค้าระหว่างประเทศที่เปลี่ยนไปจากการค้าที่อาศัยความได้เปรียบในปัจจัยการผลิต ไปเป็นรูปแบบการค้าระหว่างประเทศแบบใหม่ที่เน้นการค้าเสรี โดยพิจารณานโยบายของรัฐที่ปรากฏไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 เป็นต้นมา การศึกษาจะแบ่งเป็น 2 ส่วนใหญ่ ๆ คือ ส่วนแรก พิจารณารูปแบบการค้าระหว่างประเทศแบบดั้งเดิม ส่วนที่สอง เป็นการพิจารณารูปแบบการค้าระหว่างประเทศที่เปลี่ยนแปลงรูปแบบคือการค้าระหว่างประเทศยุคใหม่

นโยบายและโครงสร้างการค้าระหว่างประเทศของไทย

1. การค้าระหว่างประเทศในอดีต ช่วงปี ค.ศ. 1955-1957 (Chemsripong, S.: 2004)

ประเทศไทยได้เปิดประเทศอย่างเป็นทางการ ด้วยผลของสนธิสัญญาเบาริง ในปี ค.ศ. 1955 ทำให้การลงทุนจากต่างประเทศในไทยเพิ่มสูงขึ้น นับตั้งแต่นั้นมา การค้าระหว่างประเทศเริ่มมีบทบาทมากขึ้น เห็นได้จากตัวเลขสัดส่วนของการค้าระหว่างประเทศต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ วิธีการผลิตเดิม คือ การผลิตสินค้าที่พึ่งพิงสินค้าเกษตรกรรมเพียงไม่กี่ประเภท เช่น ข้าว ยางพารา ฝ้าย และไม้สัก ซึ่งเป็นสินค้าขั้นปฐม เป็นสินค้าอุตสาหกรรม ทั้งนี้เป็นเพราะประเทศไทยมีความชำนาญการผลิตสินค้าเกษตร มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบกับประเทศอื่นในด้านปัจจัยการผลิต คือ มีปริมาณแรงงานในภาคเกษตรจำนวนมาก และมีราคาถูก ตลอดจนมีความได้เปรียบในด้านทรัพยากรธรรมชาติ นอกจากนั้น ตลาดส่งออกสินค้าเกษตรของประเทศไทยมีเพียงไม่กี่ประเทศ คือ ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศญี่ปุ่น ด้วยสัดส่วนปริมาณการค้ากว่าร้อยละ 60 อย่างไรก็ตาม

สินค้าเกษตรที่ส่งออกเหล่านี้มีมูลค่าสินค้าไม่สูงมากนัก เมื่อเทียบกับมูลค่าสินค้านำเข้าจากต่างประเทศ จึงทำให้ดุลการค้าขาดดุลตั้งแต่เริ่มการค้าระหว่างประเทศ

2. การค้าระหว่างประเทศในอดีต ช่วงปี ค.ศ. 1957-1997

การค้าระหว่างประเทศนับว่าเป็นแหล่งที่มาของรายได้ของประเทศ ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตจากสินค้าเกษตรซึ่งมีมูลค่าสินค้าไม่สูงมากนัก ไปสู่การผลิตสินค้าในภาคอุตสาหกรรมที่มีมูลค่าสูงกว่า เป็นสำคัญ ทำให้ทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจไปในการปรับเปลี่ยนประเทศไทยให้เป็นประเทศอุตสาหกรรม และพึ่งพิงในภาคการส่งออกมากขึ้น ด้วยเหตุนี้รัฐบาลไทยจึงพยายามสร้างสภาวะแวดล้อมภายในประเทศที่เอื้อต่อการลงทุนจากต่างประเทศ เพื่อการส่งออกเป็นลำดับโดยผ่านทางนโยบายการส่งเสริมให้เป็นอุตสาหกรรม ขาพิชหลักเกณฑ์ 3 ประการคือ 1) ต้องการกระจายที่ตั้งของอุตสาหกรรมสู่ท้องถิ่นมากขึ้น 2) เน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมที่เพิ่มมูลค่าเพิ่ม 3) สร้างโอกาสทางการแข่งขันระดับประเทศให้มากขึ้น

นโยบายพัฒนาเศรษฐกิจของไทย คือ การทำให้เป็นประเทศอุตสาหกรรม เริ่มด้วยการใช้นโยบายส่งเสริมการผลิตสินค้าในประเทศเพื่อทดแทนการนำเข้าจากต่างประเทศ ลดการนำเข้าและลดการขาดดุลการค้าระหว่างประเทศ รวมถึง ส่งเสริมให้มีการลงทุนผลิตสินค้าในประเทศไทย นโยบายนี้ได้ถูกบรรจุไว้ชัดเจนในแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 1 และ 2 (1960-71) พบว่า การลงทุนจากต่างประเทศเพิ่มขึ้นอย่างมากในระยะนี้ เนื่องจากรัฐบาลไทยได้ให้การส่งเสริมการลงทุน ออกมาตรการส่งเสริมการลงทุนจากต่างชาติ ให้เข้ามาลงทุนในประเทศไทย โดยมีแรงดึงดูดผ่านคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ที่จะให้สิทธิพิเศษในการลงทุนต่าง ๆ อาทิ การยกเว้นภavnีนำเข้าเครื่องจักร และ ภavnีรายได้อื่น ๆ เช่น การยกเว้นภavnีธุรกิจและภavnีนำเข้าจากวัตถุดิบ สำหรับผู้ลงทุนใน 5 ปีแรก ในส่วนของภavnี

1) ยกเว้นภavnีนำเข้า 100 % แก่อุตสาหกรรม เคมีภัณฑ์ เครื่องใช้ไฟฟ้า ยานยนต์ และการสร้างเรือ เพื่อจูงใจให้นายทุนจากต่างชาติตั้งโหลเข้ามามีประกอบธุรกิจในประเทศไทย

2) ยกเว้นภavnีนำเข้า 50 % และภavnีรายได้ 5 ปี สำหรับผู้ประกอบการ สำหรับสินค้าส่วนประกอบ เครื่องมือที่ใช้ในการขนส่ง ส่วนประกอบเกี่ยวกับ เครื่องจักรที่ใช้ในการเกษตร ชิ้นส่วนของเครื่องใช้ไฟฟ้า

3) ยกเว้นภavnีนำเข้า 1 ส่วน 3 และภavnีธุรกิจ และภavnีจากการขายสินค้าให้ 5 ปี สำหรับธุรกิจที่ใช้แรงงาน และ อุตสาหกรรมบริการเช่น การผลิตอาหาร เสื้อผ้า และสิ่งทอ โรงแรม และการเดินเรือทางทะเล (Supbachalasai, 1995)

จากผลของการให้สิทธิพิเศษด้านการส่งเสริมการลงทุน ทำให้รายได้ประชาชาติของไทยเพิ่มสูงจากร้อยละ 5.3 ในปี 1961 เป็นร้อยละ 11.1 ในปี 1966 สินค้าอุตสาหกรรมมีส่วนเพิ่มขึ้น 12.5 ของ GDP ใน 1960 เป็น 16.0 ในปี 1970 ครองส่วนสำคัญของสินค้าเกษตรกรรมลดลงจากร้อยละ

39.8 เป็นร้อยละ 28.3 ของ GDP ในช่วงเดียวกัน ปี 1970 สินค้าอุตสาหกรรม ส่วนใหญ่ ยังคงเป็นสินค้าที่อาศัยวัตถุดิบจากภาคเกษตร เช่น โรงสีข้าว อาหารแช่แข็ง อาหารกระป๋อง เพื่อต้องการผลิตสินค้าที่สามารถใช้ทดแทนการนำเข้า และสินค้าเหล่านี้เป็นสินค้าที่ทำการผลิตได้ในประเทศไทย อย่างไรก็ตามยังมีการผลิตที่ใช้วัตถุดิบที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ และสินค้าประเภททุน การส่งเสริมสินค้าอุตสาหกรรมขณะนั้นจึงเป็นสินค้าที่มีศักยภาพ มีมูลค่าเพิ่มสูง เช่น อุตสาหกรรมกระดาษ อุตสาหกรรมปื้อ อุตสาหกรรมเหล็ก อุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์ อุตสาหกรรมซีเมนต์ อุตสาหกรรมกระสอบ และอุตสาหกรรมสิ่งทอ

จะเห็นว่าในระยะนี้ รัฐบาลไทยยังไม่ได้ทำการส่งเสริมให้มี การส่งออกสินค้ามากนัก ดูได้จากรายรับที่ได้จากการส่งออกสินค้าสินค้าอุตสาหกรรมเริ่มมีมากในกลางปี 1970 เมื่อไทยเริ่มมีการส่งออกมากขึ้นทำให้มีการเติบโตของสินค้าส่งออกอุตสาหกรรมได้เติบโตรวดเร็วในปี 1980 โครงสร้างการส่งออกของไทยจึงเปลี่ยนไปอย่างเห็นได้ชัด จากตัวเลขสินค้าเกษตรส่งออกของไทยพบว่าลดลงจากร้อยละ 70.3 ของการส่งออกของประเทศในปี 1970 เป็นร้อยละ 43.6 ในปี 1985 (Krongkaew, 1995) ในจำนวนนี้ตัวเลขสัดส่วนของการส่งออกที่เป็นสินค้าอุตสาหกรรมพบว่าได้เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 31.0 เป็นร้อยละ 44.9 ในปี 1982 และปี 1986 ตามลำดับ ส่วนตัวเลขสัดส่วนของการนำเข้าสินค้าอุตสาหกรรมได้เพิ่มจากร้อยละ 57.5 เป็นร้อยละ 71.3 ในช่วงเดียวกัน มีผลทำให้ตัวเลขการขาดดุลทางการค้าของไทยดีขึ้น

เมื่อการส่งออกเป็นแรงผลักดันทางบวก คือ เป็นที่มาของรายได้หลักของรัฐบาล นโยบายการส่งออกจึงถูกนำมาเป็นนโยบายหลักในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศและนำไปสู่การเติบโตทางเศรษฐกิจ ดังนั้น การเติบโตของการส่งออกของประเทศจึงมีผลทำให้มีการเติบโตทางเศรษฐกิจไปในทิศทางเดียวกันด้วย (Colin Bradford, 1988) เมื่อการแข่งขันเป็นกระแสที่รุนแรงจะเห็นว่าไทยเผชิญกับจำนวนการเพิ่มของการแข่งขันในตลาด เป็นจำนวนมากไม่ว่าจะเป็นแข่งขันกับประเทศจีน ปากีสถาน เวียดนาม และประเทศอาเซียนอื่น ๆ ซึ่งในอดีต ปี 1970 ประเทศไทยสามารถผลิตสินค้าแทนที่ได้หวนเกาหลีใต้ และอาเซียน ทั้งนี้เพราะ ต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้น เช่น ต้นทุนค่าแรง ราคาที่ดิน วัตถุดิบลดลง ไทยมีแรงงานไร้ฝีมือจำนวนมาก

เพื่อต้องการส่งเสริมการส่งออกให้มากขึ้น สินค้าที่รัฐบาลไทยสนับสนุนนั้น เน้นการใช้วัตถุดิบภายในประเทศ และการใช้แรงงานเป็นส่วนประกอบที่สำคัญ นอกจากนั้นรัฐบาลไทยยังต้องการกระจายอุตสาหกรรมไปสู่ต่างจังหวัด หรือตั้งอยู่รอบนอกกรุงเทพ ซึ่งมีความแออัดมาก และต้องการกระจายความเจริญ และการสร้างงานไปสู่ต่างจังหวัด รัฐบาลจึงได้ทำการให้สิทธิพิเศษในการลดอัตราภาษีอากรต่าง ๆ ตามเขตการผลิตโดยเฉพาะเขต 3 (zone 3) เพื่อเป็นการจูงใจ การให้สิทธิพิเศษที่รัฐบาลให้สำหรับผู้ลงทุนที่ตั้งอุตสาหกรรมอยู่ไกลกรุงเทพ จะได้รับส่วนลดภาษีนำเข้าเครื่องจักร ผู้เชี่ยวชาญ และวัตถุดิบต่างๆ จากนโยบายส่งเสริมการส่งออกทำให้เกิดอุตสาหกรรมขนาดใหญ่เพื่อ

การส่งออกขึ้น เป็นการผลิตสินค้าขึ้นกลางและสินค้าประเภททุน เช่น โครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออก ได้รับการยกเว้นภาษีนำเข้าเครื่องจักรและ ภาษีธุรกิจ จากวัตถุดิบ และชิ้นส่วนประกอบ

ต่อมาเกิดการเปลี่ยนจุดเน้นในการส่งเสริมอุตสาหกรรมที่มีขนาดเล็กและขนาดกลางมากขึ้นที่ทำการผลิตสินค้าเพื่อการส่งออกเป็นหลัก สินค้าอุตสาหกรรมที่ได้รับการส่งเสริมเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้วัตถุดิบทางการเกษตร โดยการส่งเสริมของรัฐบาล ให้อุตสาหกรรมที่ผลิตสินค้าเพื่อการส่งออกทั้งหมด ได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้จากธุรกิจ 3-8 ปี และเปิดเสรีด้านภาษีศุลกากร ทำให้ไทยมีการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมหลากหลายเพื่อการส่งออกมากขึ้น นโยบายนี้ส่งเสริมสินค้าทุนและสินค้าขึ้นกลางจากตัวเลขอัตราความเจริญเติบโตของไทยเพิ่มจากร้อยละ 9.5 ถึง ระดับร้อยละ 13.2 ในปี 1988 ตลอดระยะเวลา ถึง 3 ปีระหว่างปี 1988-90 อัตราความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยตัวเลขสูงที่คงที่ถึง 2 หลัก มาตรการลดภาษีศุลกากร จึงเป็นเครื่องมือสำคัญของการบรรลุนโยบายการค้าเสรีจึงเป็นมาตรการสำคัญ การลดภาษีจึงเป็นการลดภาษีระหว่างกันภายในกลุ่มลงเป็น 0 % ครอบคลุมรายการสินค้าต่าง ๆ ตามตกลง และใช้อัตราภาษีปกติที่สูงกว่ากับประเทศนอกกลุ่ม การใช้ภาษีอากรเป็นเครื่องมือเพื่อต้องการนำประเทศเข้าถึงตลาดต่างประเทศได้ง่ายขึ้น

3. การค้าระหว่างประเทศยุคใหม่

3.1 ยุคนโยบายพึ่งพิงการส่งออก ค.ศ. 1992-2002

เพื่อสนับสนุนการค้าที่เติบโตอย่างรวดเร็วและมีการแข่งขันที่สูงขึ้น ประเทศไทยจึงต้องปฏิรูประบบภาษีอากรโดยเริ่มในปี ค.ศ.1990 และเพื่อเป็นการช่วยเหลือต้นทุนของผู้ผลิตในอุตสาหกรรมที่พึ่งพิงการส่งออก ดังนั้น รัฐบาลได้ตั้งเป้าหมายของการลดภาษีอากรเหลือร้อยละ 39.5 ของจำนวนภาษีศุลกากรทั้งหมด ผลทำให้ภาษีเฉลี่ยลดลงจากร้อยละ 44 ในปี ค.ศ. 1991 และลดลงเป็นร้อยละ 30 ในปี ค.ศ. 1994 การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างภาษีนี้นำให้มีผลกระทบต่อต้นทุนนำเข้าวัตถุดิบ สินค้าขึ้นกลาง และ สินค้าประเภททุน และสินค้าขั้นสุดท้ายบางรายการจากต่างประเทศ มีราคาดลดลง เช่น ภาษีของเครื่องจักรและชิ้นส่วนคอมพิวเตอร์ ลดจากร้อยละ 20 ในปี ค.ศ. 1990 ไปเป็นร้อยละ 5 ในปี ค.ศ. 1991 ภาษีศุลกากร รดชนด์สำหรับโดยสาร และรถปิกอัพ ลดจากอัตราภาษีสูงสุดคือร้อยละ 200 ไปเป็นร้อยละ 42 ในปี ค.ศ. 1991 เพื่อลดต้นทุนการผลิตสำหรับอุตสาหกรรมที่พึ่งพิงการส่งออก ปี 1992 รัฐบาลไทยลดภาษีนำเข้าสินค้าขึ้นกลาง 6 อุตสาหกรรม คือ อุตสาหกรรมเกษตร อิเล็กทรอนิกส์ เหล็กและเหล็กกล้า โทหะ บีโตะเคมี สิ่งทอ เสื้อผ้า นอกจากนี้ยังมีการกำหนดระดับของการเก็บภาษี 6 ระดับ คือ กำหนดสำหรับสินค้าที่ใช้เป็นวัตถุดิบภายในประเทศ (อัตรา 0%) วัตถุดิบ (อัตรา 5%) อุตสาหกรรมขึ้นกลาง (อัตรา 10%) สำหรับสินค้าขั้นสุดท้าย (อัตรา 20%) และสินค้าได้รับการปกป้องภายในประเทศ (อัตราสูงกว่าร้อยละ 20) ซึ่งไปก่อนนั้น ปี 1994 มีการลดภาษีสำหรับอุตสาหกรรมปิโตรเคมีคือ สิ่งทอ เพอร์มิเจอร์ ของเล่นเด็ก ผลิตภัณฑ์เครื่องหนังและนาฬิกา เพิ่มจากเดิม โดยแบ่งการลดภาษีออกเป็น 2 ระยะคือ ระยะที่ 1 ลดภาษีจากร้อยละ 0-100 ให้เหลือเป็นร้อยละ 0-30 ในปี ค.ศ.1995 และ

ระยะที่ 2 ลดภาษีอัตราร้อยละ 50 ในปี 1997 โดยให้ อัตราภาษีศุลกากรลดพิเศษ (Most Favour Nation: MFN) กับประเทศสมาชิกร้อยละ 70 ของภาษีศุลกากรทั้งหมด จะเห็นได้ว่าอัตราภาษีศุลกากรของไทย ถูกปรับให้ลดลงอย่างจริงจังตั้งแต่ปี 1995-99 สำหรับสินค้าอุตสาหกรรม รองเท้า ระหว่างปี 1995-2004 อัตราภาษีศุลกากรถูกปรับให้ลดลง เป็นอุตสาหกรรมจำพวกเสื้อผ้าและสิ่งทอ การขยายการลด ภาษีศุลกากรไปถึงบริการโทรคมนาคม ในปี 2006

3.2 ยุทธศาสตร์การเปิดการค้าเสรี ช่วง ปี ค.ศ. 2002

ภายใต้ยุคโลกาภิวัตน์ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีชีวภาพและความก้าวหน้าทางด้าน ข้อมูลข่าวสาร ส่งผลให้โลกไร้พรมแดน และส่งผลให้โลกต้องปรับตัวตาม การแข่งขันกันระดับโลก เกิดขึ้น ดังนั้นนโยบายการค้าระหว่างประเทศต้องเปลี่ยนไป การรวมตัวกันทางเศรษฐกิจระหว่างภูมิภาค เป็นเรื่องที่ประเทศส่วนใหญ่ให้ความสนใจ ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีความพยายามปรับประเทศ ให้มีการค้าเสรีมากขึ้น ด้วยการเป็นแนวร่วมของการทำเขตการค้าเสรีแทบทุกรูปแบบ ตั้งแต่แบบพหุภาคี (Multilateralism) สู่ภูมิภาคนิยม (Regionalism) และแนวทางทวิภาคีนิยม (Bilateral trade) ซึ่งการรวมกลุ่ม ทางเศรษฐกิจจัดว่าเป็นรูปแบบใหม่ของการนำไปสู่การกีดกันทางการค้าแบบใหม่ และไทยไม่ยอมได้รับความสูญเสียประโยชน์จากการไม่ได้เข้าร่วมการทำข้อตกลงการค้าเสรี (รังสรรค์ ธนพรพันธ์, 2547) ซึ่ง ประเทศไทยหวังผลกระทบจากการค้าเสรีจะทำให้เกิดการขยายตัวทางการค้า หรือการเปลี่ยนทิศทางการค้า ซึ่งเมื่อไทยเข้าสู่เขตการค้าเสรีก็มีทิศทางการค้าระหว่างประเทศที่เป็นสมาชิกในกลุ่มจะมีมากขึ้น เพราะต้องจ่ายซื้อสินค้าที่นำเข้ามาจากภายนอกกลุ่มมากขึ้น (Schuelke, R.W., 1999)

การเปิดเสรีทางการค้าของไทย เป็นความพยายามในการปฏิรูประบบเศรษฐกิจในยุคใหม่ เริ่มจาก

1) การลดอัตราภาษีอากร เพื่อสนับสนุนนโยบายส่งเสริมการส่งออกอย่างจริงจัง ในปี 1990 การลดภาษีนำเข้าสินค้าประเภททุนและสินค้าสำเร็จรูปบางประเภทเพื่อลดต้นทุนให้แก่ผู้ส่งออกสนับสนุน นโยบายพึ่งพิงการส่งออก เพื่อเป็นตัวกระตุ้นระบบเศรษฐกิจให้เกิดการส่งออกมากขึ้น ซึ่งได้กล่าวในหัวข้อที่แล้ว

2) การแยกตลาดเป้าหมายในการส่งออกให้มีความหลากหลาย และการลงทุนเพื่อผลิตสินค้าส่งออกให้กระจายแหล่งที่ตั้งของอุตสาหกรรมไปสู่เมืองรอบกรุงเทพฯ เพื่อลดความแออัด และ กระจายการสร้างงาน กระจายรายได้ สู่จังหวัดรอบนอก ด้วยการให้สิทธิพิเศษในการตั้งโรงงาน ในเขตที่รัฐกำหนด เช่น การลดภาษีทั้งส่งออกและนำเข้าเครื่องจักรและวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตสินค้า ส่งผลให้การส่งออกสินค้าเติบโตมาก สินค้าส่งออกที่สำคัญในช่วงนี้ได้แก่ อุตสาหกรรมอาหาร อุตสาหกรรมสิ่งทอ อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ อุตสาหกรรมปิโตรเคมี อุตสาหกรรมเหล็ก เป็น อุตสาหกรรมเป้าหมาย

การผลิตเพื่อการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมเป็นการผลิตสินค้า ภายใต้การได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ ที่แต่ละประเทศมีความได้เปรียบ ซึ่งเป็นสินค้าคนละประเภท ซึ่งการได้เปรียบในการผลิตสินค้าที่ด้อยอาศัยความได้เปรียบในปัจจัยการผลิตที่แต่ละประเทศมีอยู่ มาเป็นการขยายตัวของ การส่งออกและนำเข้าสินค้าที่เหมือนกันหรืออยู่ในหมวดเดียวกัน ในเวลาเดียวกันอย่างต่อเนื่องระหว่าง อุตสาหกรรมเดียวกันนั้น นับเป็นรูปแบบการค้าระหว่างประเทศแบบใหม่ ซึ่งเราเรียกการส่งออกและนำเข้าในกลุ่มอุตสาหกรรมเดียวกันนี้เรียกว่า Intra-industry trade พบว่า การขยายตัวของ การค้าระหว่างประเทศระหว่างอุตสาหกรรมเดียวกันมีแนวโน้มสูงขึ้น จากการศึกษานของ Chemsiripong, S. (2004) พบว่า ค่าอุตสาหกรรมภายในประเทศ (Intra-industry trade: IIT) ระหว่างประเทศไทย และประเทศในกลุ่มเอเชีย และแปซิฟิกสูงขึ้น โดยเฉพาะสินค้าในหมวดอุตสาหกรรมมากกว่าสินค้าหมวด ไมใช่อุตสาหกรรม ซึ่งเป็นสินค้าที่มีความสามารถทำให้มีความแตกต่างกันเพื่อการส่งออกได้สูง เช่น อุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์ อุตสาหกรรมเครื่องจักร อุตสาหกรรมอุปกรณ์การขนส่ง เป็นต้น

การรวมกลุ่มกันทางเศรษฐกิจ เป็นอีกนโยบายหนึ่งของการค้าระหว่างประเทศที่ต้องการ ขยายการค้าและได้รับสิทธิพิเศษทางการค้าภายในกลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษี ศุลกากร และการค้า (General agreement on tariff and trade: GATT) ที่เกิดขึ้นใน ปี ค.ศ. 1982 เป็น ความตกลงทางการค้าที่ประเทศภาคีต่าง ๆ ให้สัญญา และข้อมูกพันว่าจะปฏิบัติตามพันธกรณีภายใต้ ความตกลง GATT มีสมาชิกเริ่มต้นเพียง 23 ประเทศ ปัจจุบันมีสมาชิกรวมทั้งสิ้น 128 ประเทศ GATT ทำหน้าที่ เปรอจาระหว่างประเทศคู่สัญญา หรือประเทศภาคีทั้งหลาย เพื่อลดอุปสรรคหรือมาตรการการ กีดกันการนำเข้า ระงับข้อพิพาททางการค้าระหว่างประเทศหลักการสำคัญ ที่เป็นพื้นฐานของกฎเกณฑ์ ต่าง ๆ ดังนี้ 1) การให้การปฏิบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่ง 2) การปฏิบัติเยี่ยงคนในชาติ 3) หลักความโปร่งใส 4) การคุ้มครองอุตสาหกรรมภายในด้วยภาษีศุลกากรเท่านั้น 5) การผูกพันข้อ ถดหย่อนอัตราภาษีศุลกากร 6) การส่งเสริมการแข่งขันทางการค้าที่เป็นธรรม 7) การห้ามจำกัดปริมาณ สินค้านำเข้า 8) การขออนุมัติและการใช้มาตรการคุ้มกันกรณีฉุกเฉินและจำเป็น 9) การรวมกลุ่ม ประเทศเพื่อลดภาษีศุลกากรระหว่างกันโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อขยายการค้า 10) การยุติข้อพิพาท 11) การให้สิทธิพิเศษแก่ประเทศกำลังพัฒนา การเจรจาระหว่างประเทศภายใต้ GATT มีการเจรจาปีละ ครั้ง (ตารางที่ 1 ในภาคผนวก)

ใน ปี 1992 ผลการเจรจารอบอุรุกวัยทำให้เกิดการจัดตั้งองค์การค้าโลก WTO ขึ้นเป็น องค์การการค้าระหว่างการค้า (trade agreement) เพื่อลดภาษีศุลกากรระหว่างกันและการเจรจากับ มาตรการที่มีใช่อำนาจกรรวมทั้งสิ้น 15 เรื่อง ผลของการเป็นสมาชิก WTO ทำให้ไทยต้องปฏิรูป โครงสร้างภาษีอากรของไทยให้อัตราภาษีอากรลดลง ไทยต้องลดอัตราภาษีเป็นพิเศษ (MFN) ให้กับ สมาชิก WTO ทั้งหมดโดยไม่เลือกปฏิบัติ ในปี 1994

ในปี 1995 มาตรการไม่ใช้ภาษีอากรได้ถูกนำมาใช้เป็นจำนวนมาก เช่น การจำกัดการนำเข้า การกีดกันทางศุลกากร การทุ่มตลาด การกำหนดมาตรฐานสินค้าโลก (เช่น ISO, HACCP, GMP การทดสอบ ป้ายฉลาก โฉมรับรองสินค้า การสนับสนุนการส่งออก รวมทั้งการให้เครดิตในการส่งออก การปกป้องสิทธิและสิทธิทางปัญญา เช่น ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า เป็นต้น) การทำข้อตกลงการค้าเสรี (FTA) การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ การได้รับสิทธิพิเศษทางศุลกากร (GSP) เช่น ไทยได้รับสิทธิพิเศษทางด้านภาษีอากร GSP จาก 27 ประเทศทั่วโลก ในช่วงระหว่างปี 1991-94 โดยได้รับการลดภาษีนำเข้าจากร้อยละ 10-20 ในสินค้า 11 รายการ เช่น ยาง ผ้าทอผ้า ผ้านอสมิเยน เป็นต้น มาตรการเหล่านี้ทำให้ประเทศต้องหันมาสนใจมาตรการที่ไม่ใช่ภาษีอากรมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม ในจำนวนมาตรการไม่ใช้ภาษีอากรดังที่ได้กล่าวมา การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจถือเป็นมาตรการหนึ่งของประเทศต่าง ๆ ที่นำมาใช้ เพื่อต้องการขยายการค้าระหว่างประเทศในภูมิภาคเดียวกัน และภูมิภาคใกล้เคียง ตลอดจนต้องการที่จะเข้าถึงตลาดการค้าระหว่างประเทศที่อยู่บนละติจูดได้ง่ายขึ้น จึงเป็นมาตรการที่ไทยให้ความสนใจ และมีความกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมในการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในโลกเช่น เป็นสมาชิกของการรวมกลุ่มอาเซียน (ASEAN), การรวมกลุ่มเอเชียและแปซิฟิก (APEC), การรวมกลุ่มเอเชีย-ยุโรป (Asia-Europe), การรวมกลุ่มเอเชียใต้ (South Asia) และการรวมกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านลุ่มน้ำโขง (Greater Mekong Subregion: SMS) เป็นต้น ผลของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจส่วนใหญ่ ทำให้ประเทศไทยได้รับการลดหรือ ยกเว้นภาษีอากรนำเข้าในอัตราพิเศษสำหรับประเทศสมาชิก (เป็นอัตราภาษีที่ให้ด้วยความเสนหา เรียกว่า MFN) มากกว่าการให้สิทธิพิเศษทางศุลกากร (GSP)

การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจที่สำคัญของไทย ที่สำคัญได้แก่ การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของ ไทยกับกลุ่มอาเซียน (ASEAN) เดิมเป็นการรวมกลุ่มในภูมิภาคเอเชีย 6 ประเทศ ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ ไทย และสิงคโปร์ ในปี ค.ศ. 1967 เป็นการรวมกลุ่มที่มีวัตถุประสงค์ทางการเมือง เป็นสำคัญ ต่อมาได้เปลี่ยนเป็นการเน้นทางเศรษฐกิจ และได้เพิ่มการรวมกลุ่มกับ บรูไนร์ อีก 1 ประเทศในปี 1980 และอีก 4 ประเทศ คือ กัมพูชา ลาว พม่า และ เวียดนาม (เรียกว่า CLMV) ในปี 1990 ต่อมาได้พัฒนาจัดตั้งเป็นเขตการค้าเสรีของภูมิภาคอาเซียน (ASEAN-Free Trade Area: AFTA) ในปี 1992 โดยให้สิทธิพิเศษด้านภาษีนำเข้าจากประเทศสมาชิกภายใต้ Common Effective Preferential Tariff (CEPT) ด้วยการลดภาษีนำเข้าที่มีอัตราสูงสุดให้เหลือร้อยละ 5 ในปี 2002 สำหรับ ประเทศอาเซียน 6 ประเทศก่อน และลดภาษีนำเข้าให้เหลือ 0% ภายในปี 2010 สำหรับอาเซียน 6 ประเทศ และ ปี 2015 สำหรับประเทศ CLMV ภาษีภายใต้ CEPT มี 2 รูปแบบ คือ 1) normal track ลด ภาษีให้เหลือต่ำสุดร้อยละ 20 ในปี 2001 ร้อยละ 0-5 ในปี 2008 และ 2) fast track ในปี 2003 ได้แก่น้ำมันพืช เหม ปู่ย (Yue, C.S., 2004). ในปี 1993 ไทยได้ประโยชน์จากการค้ากับประเทศในกลุ่มอาเซียน ตลาดอาเซียน มีสัดส่วนถึง 18 % ของสัดส่วนการส่งออกทั้งหมดในปี 1998 ความสำเร็จของ

การค้าเสรี (FTA) ของไทยกับกลุ่มอาเซียนถูกประเมินว่าได้รับประโยชน์ซ้ำกว่าประเทศเพื่อนบ้าน เพราะปัญหาโครงสร้างภาษีอากรของไทยที่สูงกว่าประเทศเพื่อนบ้าน ดังนั้น จึงควรปรับลดภาษีให้เสรีมากขึ้น (สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย, 2539) สำหรับกลุ่มสินค้าที่ค้าขายกันมากในกลุ่มเอเซีย คือ สินค้าอิเล็กทรอนิกส์ คอมพิวเตอร์ และ อุตสาหกรรมยานยนต์ ไทยควรให้ความสนใจพัฒนาในอุตสาหกรรมดังกล่าว

การรวมกลุ่มเอเชีย-ยุโรป (Asia-Europe) ซึ่งเป็นกลุ่มที่ประเทศไทยได้ทำการค้าขายเป็นอันดับ 4 รองจาก อเมริกา ญี่ปุ่น และ อาเซียน สินค้าสำคัญได้แก่ คอมพิวเตอร์ และชิ้นส่วนคอมพิวเตอร์ เสื้อผ้า ยานยนต์ และ อัญมณี ตัวเลขการส่งออกจากไทยไปยุโรป เพิ่มขึ้น 16 เปอร์เซ็นต์ ในปี 1997 เป็น 18 เปอร์เซ็นต์ ในปี 1998 ดังนั้นการรวมกลุ่มยุโรปอาเซียน ภายใต้ the Asia-Europe Investment Promotion Action Plan (ASEM) ในเดือน กรกฎาคม 1997 ทำให้ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในด้านการค้าและการลงทุนระหว่างกันอีกทางหนึ่ง การรวมกลุ่มเอเชียใต้ (South Asia) เป็นการเจรจาการค้าในปี 2003 เพราะไทยส่งออกไปยังเอเชียใต้ ไปยังอินเดีย เช่น โทลีมอร์ ผ้าทอ และผ้าอื่น ๆ นำเข้าพวกเครื่องประดับ อัญมณี น้ำมันพืชที่ใช้ในอุตสาหกรรมเคมี และ สินค้าเกษตรเช่น กุ้งสด มีการลงทุนในไทยเพิ่มขึ้น 10448 ล้านบาทจากประเทศอินเดีย ในปี 1998 โดยได้รับการส่งเสริมจาก คณะกรรมการส่งเสริม (BOT) และ การรวมกลุ่มของประเทศเพื่อนบ้านลุ่มน้ำโขง (Greater Mekong) ประเทศไทยส่งออกไปยังประเทศในกลุ่มลุ่มน้ำโขง ได้แก่ ลาว พม่า และ เวียดนาม ได้แก่ สินค้าอุตสาหกรรมและวัตถุดิบ และสินค้าเกษตร อุตสาหกรรม ขณะเดียวกันก็นำเข้าสินค้าอุปโภคบริโภคเล็ก ๆ น้อย ๆ และวัตถุดิบ

นอกจากการรวมกลุ่มทางการค้า แบบหลายฝ่ายแล้ว ไทยยังให้ความสำคัญกับการค้าในรูปแบบการเจรจา 2 ฝ่าย ดังตัวอย่างบางส่วนดังนี้

การเปิดเสรีระหว่างไทยกับออสเตรเลีย เป็นการเจรจาการค้าที่ไทยต้องการเปิดตลาดสินค้าเกษตรและอาหาร ที่ไทยคาดว่าจะได้เปรียบส่งออกไปสู่ตลาดในประเทศออสเตรเลียให้มากขึ้น แม้ว่าออสเตรเลียจะมีประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทย มีสัดส่วนการค้าระหว่างประเทศเพียงร้อยละ 2-3 ของมูลค่าการส่งออก ตัวเลขมูลค่าส่งออกจากไทยปี 1999 มูลค่า 49.9 พันล้าน (2.32% ของมูลค่าส่งออก) มูลค่านำเข้าจากออสเตรเลีย 37.0 พันล้าน (2.05% มูลค่านำเข้าทั้งหมด) การเจรจาทางการค้าที่ไทยได้ลงนามกับออสเตรเลียไปแล้วนั้นจะมีผลบังคับใช้ในปี 2005 ในการส่งออกและนำเข้า สินค้า บริการและการลงทุน ทำให้ภาษีอากรที่ไทยเคยเก็บจากออสเตรเลีย จะลดลงร้อยละ 52.6 ของภาษี ซึ่งคิดเป็น 78.9% ของรายการนำเข้าจากออสเตรเลียทั้งหมด จำนวนภาษี 40.8% จะลดลงถึง 0 ในปี 2010 และ 6.5 % จะลด 0% ในปี ค.ศ. 2015 และ ค.ศ. 2020 ซึ่งคาดว่าออสเตรเลียจะได้ประโยชน์จากการส่งออกผลิตภัณฑ์นม เนื้อสัตว์ และข้าวสาลี เนื่องจากมีการลดภาษีเนยและไขมันลง 30% ภาษีนำเข้าเนื้อสัตว์จำนวน 51% จะลดลงทันที 40% และ 0% ในปี 2010 อัตราภาษีข้าวสาลีอยู่ระหว่าง 12-20% จะ

ถูกขจัด นอกจากนี้ภาษีที่ลดไปส่วนนี้มากกว่า 15% ได้แก่ ขนสัตว์ ฝ้าย ธัญพืช ผลิตภัณฑ์ ขนมอบ ผลิตภัณฑ์อาหาร เนื้อหมู ผักผลไม้ ตัง้อกจากออสเตรเลีย (Robinson, A.A., 2003; Burst, A.C., 2003) ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ประเทศออสเตรเลียเป็นประเทศพัฒนาแล้วซึ่งย่อมมีมาตรฐานที่มา กำหนดคุณภาพสินค้านำเข้าจากประเทศไทย เช่น มาตรฐานอนามัยสินค้าเกษตรที่กำหนดในการค้า ระหว่างประเทศเป็นต้น (Montreevat, S., 2003)

การเปิดเสรีกับประเทศบาร์เรน เป็นการเปิดเสรีทางการค้า เพื่อต้องการเปิดตลาดการ ลงทุน กับกลุ่มประเทศในตะวันออกกลาง (GCC) ในปี 2005 ไทยจะได้รับการลดภาษีในเบื้องต้น (Early harvest) จำนวน 626 รายการมีอัตราภาษีอยู่ที่ 0% และ 3% และมีผลบังคับใช้ในปี 2002 เป็นต้น ไป รายการที่มีอัตราภาษี 3% ให้เหลือ 0% ในปี 2005 สำหรับภาษี 5 พันกว่ารายการแยกได้ 3 รูปแบบ (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2546)

- 1) Fast track ร้อยละ 40 ของสินค้าคงเหลือทั้งหมด ให้ลดภาษีเหลือ 0% ภายใน 2005
- 2) Normal track ร้อยละ 40 ของสินค้าคงเหลือทั้งหมด ให้ลดภาษีเหลือ 0% ภายใน 2007
- 3) Other product ร้อยละ 20 ของสินค้าคงเหลือทั้งหมด ให้ลดภาษีเหลือ 0% ภายใน 2010

นอกจากนี้ การเปิดเสรีที่ได้รับการกล่าวขวัญมากที่สุด เห็นจะเป็นการเปิดเสรีกับประเทศ จีน เพราะไทยต้องการเปิดตลาดการค้าระหว่างประเทศและการลงทุนในประเทศจีน เพราะจีนเป็น แหล่งอุปทาน (Supply) ของแรงงานขนาดใหญ่ มีจำนวนประชากรถึง 1.27 พันล้านคน (ปี 2001) ทำให้ ประเทศจีนเป็นแหล่งแรงงานราคาถูกจำนวนมาก สามารถรองรับการผลิตและการลงทุน เป็นที่สนใจ ของต่างประเทศที่จะเข้าไปลงทุน การย้ายฐานการผลิตจากต่างประเทศไปตั้งในประเทศจีนจึงเป็นไปได้สูง เพราะความได้เปรียบในแง่ต้นทุนค่าแรงในการผลิตสินค้าที่ต่ำกว่า นอกจากนั้น จีนยังเป็นแหล่ง อุปสงค์ (Demand) ของสินค้าจากต่างประเทศได้ ยังเป็นที่รองรับการบริโภคจำนวนมากได้ เพราะ ประเทศจีนเป็นตลาดใหญ่พอที่จะแข่งขันกับ กลุ่มสหภาพยุโรป (EU) และสหรัฐอเมริกาได้ด้วยขนาด ประชากรของประเทศจีน (รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, 2547)

การคาดการณ์ว่าประเทศจีนจะเป็นประเทศที่มีศักยภาพในการแข่งขันสูงที่สุดประเทศ หนึ่งด้วยเหตุผล ประการแรก ประเทศจีนได้ใช้นโยบายเปิดประตูโลก ใน ปี ค.ศ. 1978-79 ทำให้ อัตราความเจริญเติบโตทางการค้าระหว่างประเทศของจีนอยู่ในอัตรา 15% ต่อปี ตั้งแต่ 1990 เป็นต้นมา และประการที่สอง ประเทศจีนได้เข้าเป็นสมาชิกของ WTO ในปี ค.ศ. 2001 สามารถเข้าสู่ตลาดต่าง ๆ ทั่วโลกของประเทศที่เป็นสมาชิกของ WTO จีนจะได้รับสิทธิเท่าเทียมกับประเทศอื่น ๆ ด้วยเหตุนี้ ประเทศต่าง ๆ ทั้งที่เป็นประเทศพัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนาต้องปรับนโยบายและกลยุทธ์ทาง เศรษฐกิจเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2547) ดังนั้นการ ทำการค้าเสรีกับจีน จึงเป็นสิ่งที่ทุกประเทศปรารถนา ไม่ว่าจะเป็นการทำข้อตกลงสองฝ่าย หรือหลาย ฝ่ายที่มีจีนเป็นสมาชิกอยู่ด้วย ประเทศไทยได้ทำกรอบข้อตกลงการค้าเสรีหลายฝ่ายกับจีน ภายใต้กรอบ

ข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างอาเซียน-จีน (ASEAN-China Free Trade) โดยเน้น 2 เรื่องหลัก คือ การเปิดเสรีด้านการค้าสินค้า จะเริ่มดำเนินการลดภาษีสินค้าในปี ค.ศ. 2005 เพื่อจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน ภายในปี ค.ศ. 2010 สินค้า 2 กลุ่ม ยกเว้นสินค้าที่ได้รับสิทธิพิเศษจาก WTO แล้วไม่ต้องนำมาพิจารณา ได้แก่ Normal track จะมีอัตราภาษีสุดท้าย 2 อัตรา คือ 0% และไม่เกิน 5% และจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อจำกัดรายการสินค้าที่มีอัตราภาษีสูงกว่า 0% ต่อไป และ Sensitive track จะไม่มีการกำหนดวิธีลดภาษี เพียงแต่กำหนดอัตราภาษีสุดท้าย และ เปิดเสรี ด้านการค้าบริการและการลงทุน จะเริ่มการเจรจาในปี 2003 และให้แล้วเสร็จอย่างรวดเร็ว เน้นการพิจารณาสาขาที่มีความอ่อนไหวของทั้งสองฝ่ายและให้มีการปฏิบัติที่เป็นพิเศษและแตกต่างรวมทั้งให้ความยืดหยุ่นกับประเทศสมาชิกอาเซียนใหม่ด้วย

นอกจากนั้น ประเทศไทยได้ทำข้อตกลงสองฝ่ายกับจีนภายใต้กรอบข้อตกลงว่าด้วยความตกลงเร่งลดภาษีสินค้าผักและผลไม้ นำร่องก่อน ซึ่งเป็นการตกลงการลดภาษีสินค้าผักและผลไม้ทุกรายการ ตามพิกัดศุลกากรตอนที่ 07-08 (116 รายการ ตามพิกัดศุลกากร 6 หลัก) ให้เหลือ 0% ภายในวันที่ 1 ตุลาคม 2003 ซึ่งจะมีผลต่อสินค้าเกษตรของไทยทันที สินค้าที่เร่งลดภาษี คือ สินค้าผัก (พิกัด 07) อาทิ มันฝรั่ง กระเทียม หอมหัวใหญ่ และพืชประเภทข้าว ถั่ว และผักแช่แข็ง หัวผักกาดสดหรือแช่เย็น และผักผสม เห็ดแห้ง และผลไม้ (พิกัดฯ 08) ได้แก่ แอปเปิ้ล และสาลี่

ผลกระทบจากการเปิดเสรีทางการค้า

การเปิดเสรีทางการค้ากับประเทศ แบบทวิภาคี หรือกลุ่มประเทศ แบบพหุภาคี จึงนับเป็นนโยบายการค้าแบบใหม่ที่ประเทศต้องปรับตัวและช่วงชิง เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการขยายตัวทางการค้าระหว่างประเทศ เพราะยิ่งประเทศมีการใช้นโยบายการค้าเสรี ประเทศต้องมั่นใจว่าประเทศพร้อมที่จะลงทำการแข่งขันในระดับประเทศ และในระดับโลกดังที่ได้กล่าวข้างต้น ความจำเป็นที่ต้องปรับตัวทางการค้าระหว่างประเทศ อันเป็นผลกระทบที่เกิดจากการค้าเสรี อาจทำให้เกิดการนำเข้าสินค้าราคาถูกจากต่างประเทศมากขึ้น เช่น สินค้าราคาถูกจากประเทศจีน ได้แก่ เครื่องใช้ไฟฟ้า เสื้อผ้าสำเร็จรูป เครื่องประดับเทียม และรองเท้า เป็นต้น เนื่องจากความได้เปรียบจากค่าแรงราคาถูก และเป็นแรงดึงดูดให้นักลงทุนจากบริษัทสำคัญเกือบทุกกลุ่มอุตสาหกรรมทั่วโลกมุ่งเข้าไปลงทุน เปลี่ยนโฉมของการผลิตเป็นแบบ การผลิตจำนวนมากมหาศาล (mass production) และส่งขายทั่วโลก ทำให้ต้นทุนต่อหน่วยของการผลิตนั้นต่ำมาก ความได้เปรียบนี้ทำให้เกิดการแข่งขันตลาดกันเองในประเทศอยู่ ซึ่งเดิมจะทำการผลิตเฉพาะที่ประเทศได้เปรียบตามปัจจัยการผลิตที่ตนมีอยู่ มาทำการผลิตสินค้าอย่างเดียวกัน และแข่งขันกัน เช่น ในกรณีที่ประเทศจีนส่งสินค้าราคาถูกมาขายในไทย ทำให้ผู้บริโภคหันไปนิยมสินค้าจากประเทศจีน ทำให้เกิดการเสียดุลการค้าระหว่างประเทศ หรือ ธุรกิจและอุตสาหกรรมบางรายต้องเลิกกิจการ ไปเพราะไม่สามารถแข่งขันได้

เพื่อให้ประเทศไทยสามารถแข่งขันได้ในระดับโลก รัฐบาลไทยต้องมีนโยบายส่งเสริมให้ผู้ประกอบการ ไทยต้องเร่งปรับตัวและเพิ่มขีดความสามารถในการผลิตเพื่อแข่งขันให้มากขึ้น ต้องมีการพัฒนาสินค้าให้มีประสิทธิภาพ มีคุณภาพ และรุกในทางการตลาดมากกว่าที่เป็นอยู่ หากบางสาขา ยังไม่พร้อม รัฐบาลต้องมีการปกป้องด้านภาษีอากรไว้ก่อน ประการสุดท้าย เนื่องจากการค้าเสรี เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดมาตรการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี (NTB) ในรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่เคยปรากฏในประเทศ เช่น แม้ว่าไทยค่อนข้างจะได้เปรียบในการทำเขตการค้าเสรีสินค้าเกษตร แต่ยังมีอุปสรรคที่ต้องแก้ไข ส่วนในด้านสินค้าอุตสาหกรรมไทยอาจจะได้ประโยชน์น้อย เนื่องจากรัฐบาลจีนให้การอุดหนุนการผลิตแก่ผู้ประกอบการโดยเน้นการผลิตขนาดใหญ่ (Mass Production) จีนมีการผลิตไปทั้งไปได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากหากสินค้าใดไม่ได้มาตรฐานในการส่งออกก็มีตลาดภายในรองรับได้อย่างเต็มที่ นอกจากนั้นการผลิตขนาดใหญ่ดังกล่าวยังเป็นผลให้สินค้าราคาถูกแล้วการผลิตครั้งเดียวสามารถผลิตได้ ปริมาณมากตามความต้องการของผู้บริโภคอีกด้วย สำหรับประเทศไทยสินค้าอุตสาหกรรมบางอย่างต้องการนำเข้าวัตถุดิบราคาถูก จีนจะเป็นแหล่งนำเข้าวัตถุดิบราคาถูกของไทยต่อไปอีกด้วย

บทสรุป

การค้าระหว่างประเทศของไทยได้เปลี่ยนรูปแบบของการค้าไปสู่การการแข่งขันกันในระดับโลกมากขึ้น จากการค้าที่อยู่บนพื้นฐานของการได้เปรียบ โดยเปรียบเทียบที่อาศัยปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในประเทศ สู่การเปิดการค้าเสรี (Free Trade Area: FTA) ที่อาศัยความได้เปรียบจากการแข่งขันในระดับโลก ไม่ว่าจะเป็นความได้เปรียบในปัจจัยการผลิต ต้นทุนการผลิต การขนส่ง และอื่น ๆ ทำให้ปัจจุบันประเทศต่าง ๆ ต้องพยายามสร้างพันธมิตรทางการค้า หรือ พยายามให้มีการลดการกีดกันทางการค้า และรวมถึงการเพิ่มการลงทุนในต่างประเทศให้มาก เพื่อให้เกิดการผลิตสินค้าจำนวนมาก ทำให้ต้นทุนต่อหน่วยลดลง นโยบายการค้าจึงอยู่ในรูปแบบของการเก็บภาษีอากรและมีใช้ภาษีอากรเป็นการกีดกันทางการค้า และขณะเดียวกันต้องมีการปรับตัวในประเทศให้มีการแข่งขันได้ในระดับโลกที่มีแนวโน้มสูงขึ้น ในที่สุดทำให้การค้าและบริการที่ประเทศไม่สามารถแข่งขันในระดับโลกได้หรือมีความได้เปรียบน้อย เช่น ประเทศเล็ก ๆ หรือ กำลังพัฒนา เสียเปรียบได้

ดังนั้นประเทศไทยควรตระหนักถึงความพร้อมทางด้านอุปทานในประเทศว่ามีศักยภาพและความพร้อมในการแข่งขันแค่ไหน เช่น ปริมาณการผลิต คุณภาพการผลิต เงื่อนไขและอุปสรรคในการส่งออกต่อสินค้าการเกษตร และศึกษาถึงผลกระทบจากการเจรจาการค้าเสรี (FTA) ที่ไทยได้ทำกับประเทศคู่ค้าต่าง ๆ นั้นพร้อมหรือสอดคล้องต่อบรรยากาศของการแข่งขันที่สูงขึ้นอย่างไร อาทิ พัฒนาปริมาณการผลิตและคุณภาพสินค้าทางการเกษตรให้มีมาตรฐานสูงขึ้นเพื่อเข้าสู่ตลาดโลกได้อย่างไร การพัฒนาเทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิตเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต แรงงานให้ผลิตสินค้าให้

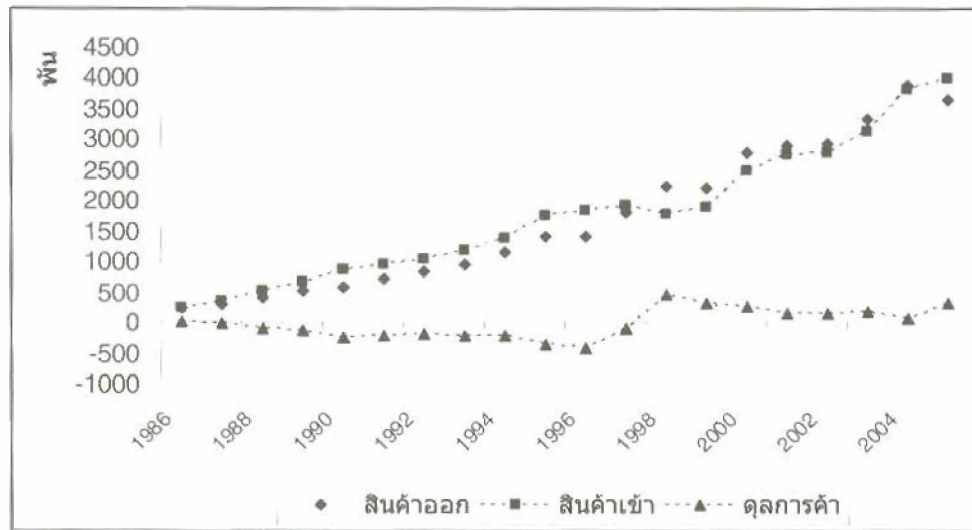
สอดคล้องกับความต้องการของตลาดมีแนวโน้มการนำเข้าและส่งออกอย่างไร ให้สอดคล้องกับความต้องการผลิตในประเทศไทย ซึ่งมีความต้องการในประเทศระดับหนึ่งแล้ว ในอนาคตจะส่งผลให้ความต้องการสูงขึ้นอีก อันเนื่องจากผลของราคาที่ต่ำลง สำหรับผลกระทบต่อการผลิตและการส่งออกต้องมีการศึกษาและคาดการณ์ว่าแนวโน้มของความต้องการบริโภคจากประเทศคู่ค้าของไทยเป็นอย่างไร (กรมการค้าต่างประเทศ, 2547) ดังนั้น การดำรงอยู่ของข้อกีดกันทางการค้าก็ยังคงอยู่ เพื่อปกป้องการผลิตและการลงทุนของประเทศได้นำเป็นทางเลือกที่ดีกว่า

เอกสารอ้างอิง

- กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. (2546). รายงานสรุปผลการดำเนินงาน/งานสำคัญของการเจรจาการค้าระหว่างประเทศประจำเดือน สิงหาคม 2546, <http://www.moc.go.th/otm/Jr-aug1.pdf>
- กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. (2547). บทสัมภาษณ์สตรายการรองสถานการณ หั่วข้อ “ เขตการค้าเสรี” โดย รณต.กระทรวงพาณิชย์ (นายวัฒนา เมืองสุข), 4 มิ.ค.2547, http://www.dtm.moc.go.th/web/185/krong_watana.asp?g_id=185&f_id=3567
- จิตติมา เกรียงยมหศักดิ์. ระเบียบการค้าสินค้าเกษตร: <http://www.thailandwto.org/Doc/Rule/AgriTrade.pdf>.
- ทีเตอร์ ไมตรี อึ้งภากร. (2538). ตามมติของการเจรจาอบอุรุกวัย. สำนักพิมพ์ไวิลาย: กรุงเทพฯ
- รุ่งนภา บุญชนะนันท์. (2546) . เขตการค้าเสรี ไทย-จีน ผลกระทบต่อการส่งออกสินค้าไทย : สำนักมาตรการนำเข้า-ออกสินค้าทั่วไป กรมการค้าต่างประเทศ, พฤษภาคม http://www.dft.moc.go.th/eximcentre/technical/fta_th_cn.htm
- รังสรรค์ ชนะพรพันธุ์. (2547). นโยบายการจัดตั้งเขตการค้าเสรีของไทย . ในการเสวนาโต๊ะกลมเรื่อง FTA กับ ปัญหาอธิปไตยของชาติ. ศูนย์นิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วันที่ 18 มีค. <http://www.manager.co.th/Daily/DailyView.asp?NewID=4742126051187>
- ศรีรัตน์ รัชฎาณะ. (2546) . ยุทธศาสตร์เขตการค้าเสรี: โอกาสและความท้าทาย. สำนักงานผู้แทนการค้าไทย, http://www.fta.thaigov.go.th/FTA_TTR.doc
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2539) . เส้นทางและโอกาสการส่งออกและผลกระทบจากการมีเขตการค้าเสรีอาเซียน: ผลกระทบต่ออุตสาหกรรมภายใต้แผนการเร่งลดภาษี เสนอต่อสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

- Andrew C. (2003). Australia-Thailand Free Trade Agreement 2003. **Australia trade policy Monthly**, Report Number: AS 3040, 10/21/2003, <http://www.fas.usda.gov/gainfiles/2000310/145986479.pdf>
- Chemsripong, S. (2004). **Economic Analysis of Intra-Industry trade between Thailand and other Asia Pacific Economic Economic Cooperation (APEC) Countries**. The University of Newcastle.
- Chemsripong, S. (2005). **The political economy of the manufacturing industry in Thailand in Economic Development Issue and policies**. Edited by Narayana Serial publications New Delhi. 2005. pp. 191-227.
- Chemsripong, S. (2004). Economic analysis of intra-industry trade between Thailand and other APEC countries. **Naresuan University Journal**. 12 (3) , 27-42 .
- Chemsripong, S. (2004). **Trade liberalization and intra-industry trade in manufacture: empirical evidence from Thailand**. Paper to be present at the 33 rd conference of economists . University of Sydney 27-30 September .
- Das, R.U. (2003). India-Thailand FTA. http://www.ris.org.in/res_act3_3e.html
- Gordon, P.A. (1995). **Throwing the baby out with the bath water?**. Working Paper No. 1995/5 Canberra Australia.
- Robinson, A.A. (2003). **Focus Australia-Thailand Free Trade Agreement**, December, <http://www.aar.com.au/pubs/pdf/asia/foauthdec03.pdf>
- Nagai, F. (2002). **Thailand's Trade policy:WTO plus FTA?**. APEC study center Institute of Developing Economies, Jetro, Working Paper Series 01/02 - No.6. March .
- Montreevat, S. (2003). **Thailand toward bilateral trade arena**. Institute of South East Asian Studies, June. <http://www.iseas.edu.sg/viewpoint/smjun03.pdf>.
- Schuelke, R.W. (1999). **The world game of Economic**, <http://www.globaleconomicgame.com/freetradeAreas.htm>
- Yue, C.S. (2004). **ASEAN-China Free trade Area** Paper for presentation at the AEP Conference HKG 12-13 April . <http://www.hiebs.hku.hk/aep/China.pdf>

ภาคผนวก

รูปที่ 1 แสดงการค้าระหว่างประเทศของไทย, 1986-2005

ตารางที่ 1 แสดงการเจรจาระหว่างประเทศภายใต้ GATT

รอบ	ชื่อ/ประเทศ	วัตถุประสงค์	ผลการเจรจา
1	Geneva Round สวิตเซอร์แลนด์	ลดอัตราภาษีศุลกากร	ลดภาษีศุลกากร 45000 (50% ของการค้าโลก)
2	Annecy Round, ฝรั่งเศส	ลดภาษีศุลกากรเพิ่มจากรอบ 1	ลดภาษีศุลกากรระหว่างกันแต่จำนวนน้อย
3	Torquay Round, ฝรั่งเศส	ลดภาษีระหว่างกัน	เฉลี่ยร้อยละ 25 จากระดับปี 2491
4	Geneva Round, สวิตเซอร์แลนด์	ลดภาษี	มีการลดภาษี แต่น้อย
5	Dillon Round, สวิตเซอร์แลนด์	ลดภาษีระหว่างกัน มีการรวมกลุ่มตลาดร่วมยุโรป	ลดภาษีประมาณ 4400 รายการ ไม่รวมสินค้าเกษตร
6	Kennedy Round สวิตเซอร์แลนด์	ลดภาษี และเจรจาความตกลงย่อยเรื่องการคอบได้ การทุ่มตลาด	ลดภาษีเฉลี่ยร้อยละ 13 เหลือร้อยละ 7 และ ยอมรับข้อตกลงย่อยเรื่องการทุ่มตลาด

รอบ	ชื่อ/ประเทศ	วัตถุประสงค์	ผลการเจรจา
7	Tokyo Round ญี่ปุ่น	ลดภาษีและเจรจาความตกลงเกี่ยวกับมาตรการที่ไม่ใช่ภาษีอากร	ลดภาษีจากเฉลี่ยร้อยละ 7 เหลือร้อยละ 4.7 และมีการรับรองความตกลงย่อยจำนวน 9 ความตกลง (เนื้อวัว/การออกใบอนุญาตนำเข้า/อุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า/อุดหนุนและมาตรการตอบโต้/การจัดซื้อโดยรัฐ/การบินพาณิชย์ สินค้าโคนม/การตอบโต้การทุ่มตลาด/ประเมินราคาเพื่อศุลกากร
8	Uruguay Round อูรุกวัย	ลดภาษีและเจรจายุติเกี่ยวกับมาตรการที่ไม่ใช่ภาษี	ลดภาษีลงเฉลี่ยร้อยละ 40, 1) มีการตั้งองค์การค้าโลก 2) มีการเปิดตลาด 6 เรื่อง (ภาษีศุลกากร / มาตรการที่ไม่ใช่ภาษีอากร/ สินค้าเกษตร/สิ่งทอและเสื้อผ้า/ สินค้าเขตร้อน/สินค้าทรัพยากรธรรมชาติ) 3) กฎระเบียบทางการค้า 6 เรื่อง (บทบัญญัติของแกตต์/ ความตกลงเป็นผลจากรอบที่แล้ว/มาตรการกีดกัน/ มาตรการอุดหนุนและตอบโต้/ ข้อพิพาททางการค้า/ การดำเนินงานของแกตต์) 4) เรื่องใหม่ 3 เรื่อง (สิทธิทรัพย์สินทางปัญญาเกี่ยวกับการค้าปลีกแบบแปลง มาตรการการลงทุนที่เกี่ยวกับการค้า การค้าบริการ)

ที่มา: ผู้เขียน

ตารางที่ 2 แสดงการรวมกลุ่มของไทยกับประเทศอื่น ๆ

ปี ค.ศ.	Reginal agreement	สมาชิกการรวมกลุ่ม	ผลการเจรจา
1995	ASEAN	ไทย บรูไนร์ อินโด มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์	AFTA –CEPT
1989	APEC	Asia+Pacific 21	IAPs
1996	ASEM	25 Asian+ European	
	BIMST-EC	ไทย-บังคลาเทศ อินเดีย พม่า ศรีลังกา	การค้า ลงทุน การขนส่ง การ สื่อสาร ท่องเที่ยว พลังงาน ประมง
	GMS-EC	ไทย-กัมพูชา จีนยูนาน พม่า ลาว เวียดนาม	เชื่อมโยงการขนส่งทางน้ำและบก
2005	บาร์เรน	ไทย-บาร์เรน	Fast track 40 % ของสินค้าทั้งหมด ให้ลดภาษีเหลือ 0% ใน 2005 และ Normal track ร้อยละ 40 ของสินค้า ทั้งหมด ให้ลดภาษีเหลือ 0% ใน 2007 และ Other product ร้อยละ 20 ของสินค้าทั้งหมด ให้ลดภาษีเหลือ 0% ใน 2010
2005	อินเดีย	ไทย-อินเดีย	
2005	ออสเตรเลีย	ไทย-ออสเตรเลีย	
2004	จีน	ไทย-จีน	
2006	สหรัฐอเมริกา	ไทย-อเมริกา	

ที่มา: ผู้เขียน